

ervloed
gen te
lad als
ek ver-
aan zijn
Zelfs
it debat
blinden
nu de
gument
nt aan-
niet te
freeds,
staat,
genblik
mer te
ie van
we be-
it voor
Van-
ridisch
op de
nken in
Nieuwe
gen eer-
it deze
rechter-
teesters
at deze
tevoegd
stukken
te doen
van de
heeren
e eigen-
ter was.
gument
et weer-
feitelijk
e doen,
gen aan-
lijk een
t dagen
maken.
vragen,
bitter
ij zulke
of zulk
draagt.
dheids-
een kort
er in de
vrije was
id, daar-
roeg aan
anig een
colleges
en niet
ynodale
Rotter-
dam op
lders, is
ans niet
ten we,
de ge-
opdroeg
rkeraad
positie
en, dit
omdat
ad op-
ad be-
n door
seer de
alfheid,
ynodale
ad, die
esturen
nclusie
ij heeft
Koning
an zich
sterdam
het vrij
in 1869,
n, nadat
gelaten,
n heeft
irgrote
beheer
regelen
en, dat
beheers-
deur van
hij volgt
ynodale
ertegen-
ederen
lubbele
ualiteit
bestuur
dat be-
assicaal
n brief
te het,
olstrekt
erkelijk
bestuur
assical
n had.
Waar-
te ver-
derom,
sie van
kerke-
e en
uwns,
minste
id hier-
oogste
is het
ardoor
en had
an het
n geen
doelde
ctie te
bewe-
de keraad
vorden
d haar

Niet veel beter maakt de *Nieuwe Rotterdammer* het met haar tweede vraag, waar- door zij nog erger blijf geeft van hare onwetendheid aangaande de gebeurtenissen in 1885. Die vraag luidt:

Is het soms niet waar, dat de kerkeraad het Reglement dier commissie zoo heeft gewijzigd, dat het de leden van deze commissie en be- ambten door haar benoemd aan de tucht der hoogere besturen ontrok en dat daarop 80 kerkeraadsleden, die daarvoor hadden gestemd (waaronder zoogenaamde kerkmeesters) zijn ge- schorst?

De bedoelde bepaling in het reglement op het Beheer, waarop het blad het oogenblik, is er door den Kerkeraad zeker ingebracht, maar pas in het jaar 1875, d. w. z. tien jaar vóór de schorsing en afzetting der betrokken kerk- raadsleden. En we vermoeden, dat de *Nieuwe Rotterdammer* nu zelf wel voelen zal, hoe ze met deze vraag zich in de vin- gers heeft gesneden. Het Classicaal be- stuur heeft in die dagen wel veel gekke dingen gedaan, maar zoo gek is het toch niet geweest, dat het een 80 kerkeraads- leden schorste en afzette om een misdrijf, dat ze tien jaar vroeger zouden begaan hebben. We zouden bijna meelieden krijgen met de *Nieuwe Rotterdammer*, die er zoo inlipe, en haar in gemoede den raad willen geven in 't vervolg naar een beteren kerkelijken voorlichter om te zien.

Ook met haar derde vraag slaat ze geen beter figuur.

Is het onjuist, vraagt ze, dat de geschorsten toen de Nieuwe Kerk hebben ingenomen, en zich niet naar de kerkelijke wetten hebben willen schik- ken; dat zij de kosterij bezet hebben en de predikanten en anderen (die niet met hun poging om een gemeente te stichten die los was van het synodale juk, megingen) den toegang heb- ben ontzegd, dat wachters met knuppels nage- noeg het geheele jaar 1886 de kosterij hebben bezet gehouden?

Indien de *Nieuwe Rotterdammer* hier met de »geschorsten» de Kerkmeesters bedoelt, dan begrijpen we haar eerste vraag niet, want de Kerkmeesters waren aan geen »ker- kelijke wetten» onderworpen, maar alleen aan de reglementen door den Kerkeraad, hun lastgevers, voor hen opgesteld en de Kerkeraad was zelfs volgens Dr. Vos in zake het beheer autonoom. Indien de Kerk- meesters zich verzet hebben tegen het Classicaal Bestuur, dat optrad »om te doen wat des Kerkeraads was», en zich zelfs wederrechtelijk van de Nieuwe Kerk had meester gemaakt, dan is dit geschied, omdat dit optreden van het Classicaal Bestuur volgens de eigen reglementen der Hervormde Kerk onwettig was. Ze hebben de kerkelijke wetten dus juist tegenover het Classicaal Bestuur gehandhaafd. Indien de *Nieuwe Rotterdammer* dit niet op ons gezag wil aannemen, laat ze dan, om zich hiervan te overtuigen, de rechtsgeleerde adviezen lezen van de meest bekwaame juristen, trouwe leden der Hervormde Kerk, die voor de doeleinde geen de minste sympathie hadden, zooals de heeren Mr. A. J. W. Farncombe Sanders, Mr. B. J. L. de Geer van Jutfaas en Mr. P. van Bemmelen, welke op grond juist van de reglementen der Hervormde Kerk de daden van het Classicaal Bestuur in die dagen als onwettig hebben brand- merkt. Bovendien, de uitspraak van de Am- sterdamsche Rechtbank inzake het Archief heeft op die uitspraken het zegel gedrukt.

En al even onjuist is de voorstelling, dat de Kerkmeesters, na zich in het bezit van de Nieuwe Kerk gesteld te hebben, aan de predikanten en anderen (die niet met hen medegingen in het pogen om een gemeente te stichten, die los was van het Synodale juk) den toegang zouden ontzegd hebben. Hier geldt het nu niet een rechtsvraagstuk, maar een historisch feit. De waarheid nu is juist omgekeerd, dat de bedoelde kerk- meesters de Nieuwe Kerk en alle andere kerkgebouwen allen beschikbaar hebben ge- steld voor de niet geschorste predikanten, die er gepredikt, de sacramenten bediend en huwelijken hebben bevestigd, terwijl van de geschorste predikanten niet één open kansel is toegelaten. Laat de *Nieuwe Rotterdammer* nu niet komen met de uitvlucht, dat ze alleen bedoelde den toegang tot de kosterij, want zelfs deze uitvlucht baat haar niet. Ook de toegang tot de kosterij is voor de dienst- doende predikanten terstond opengesteld geweest; de heer Heemskerk heeft dit officieel meegedeeld aan de Synodale predi- kanten.

Hiermede zijn de vragen, door de *Nieuwe Rotterdammer* ons voorgelegd, beantwoord. Of ze wederom vinden zal dat we »zwaar van begrip» zijn en »geen historisch juist- kien» hebben? We zullen ons dan troosten met de gedachte, dat ook onze perscollega aan de Rotte wel eens lucider oogenblikken heeft gehad, dan toen hij deze vragen tot ons richtte.

Nog erger dan met deze vragen maakt de *Nieuwe Rotterdammer* het echter niet met haar slotopmerking, dat ze ons slechts dank- baar kan zijn voor ons antwoord »omdat daardoor weer eens naar voren werd ge- bracht, hoe de antirevolutionaire tegenover onze Protestantische Volkskerk gezind was (en naar veler meening, nog steeds is) en welke middelen hij bereid was te baat te nemen.» De *Nieuwe Rotterdammer* toont ook hier weer, om met de *Nederlander* te spreken, haar »perfidie» wijze van polemie- k, want ze weet zeer goed, dat de *Heraut* een kerkelijk weekblad is, dat als zodanig met de antirevolutionaire partij niets te maken heeft, en dat wat in 1885 is geschied, niet geschied is door de antirevolutionaire partij, die geheel buiten dit kerkelijk geschied stond, maar door de leiders der Gereformeerden in de Hervormde Kerk.

En hiermede nemen we van dit onder- werp afscheid. Aan de *Nieuwe Rotterdammer* laten we gaarne het laatste woord. Een discussie als deze kan niet eindeloos wor- den voortgezet. Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van den heer C. J. Nobel te Rotterdam f 2.50; van mej. A. V. te Middelstum f 25; van de dames Bickel te Watergraafsmeer, feestgave f 10; door den heer W. Kooops te Rotterdam, van N. N. f 1 en van N. N. f 1 samen f 2; van N. N. te Greup f 0.60; van den heer W. Hovy te Zeist, local comité Amsterdam, nagift Unie-collecte f 1; van mej. N. Vis te Haamstede f 5; van mevr. de wed. W. L. K. geb. R. te Stroobos f 25; van den heer Beukenkamp te Apeldoorn f 2.50.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

H. S. S. KUYPER. IN HET LAND VAN GUIDO GEZELLE. Met portretten van Guido Gezelle, Steyn Streuvela, Hugo Verriest — La Rivière en Voorhoeve.

Het land van Guido Gezelle, den in 1899 gestorven priester-dichter en taalgeleerde, zijn vaderland, dat is Vlaamsch België.

'n Lezing, door Dr. J. CHRISPEELS te MARIA HOOGHEBRUG eenige jaren geleden in DEN HAAG gehouden, had Mej. KUYPER 'voor het eerst bezield met de gedachte het Land van Guido Gezelle te gaan zien'.

In den zomer van het vorige jaar is het daartoe gekomen.

Zij heeft toen Vlaamsch België bezocht en gezien, en mee daaruit is dit haar jongste werk ontstaan, waarin zij met de »Vlaamsche be- weging» en de »Herleving der Vlaamsche Let- teren», als omlijsting, een beeld teekent van Guido Gezelle.

Het is mij een genoegen van deze literaire prestatie der geachte schrijfster veel goeds te kunnen zeggen.

Aan het schrijven van dit haar boek is niet alleen een met eigen oogen en ooren waarnemen, maar blijkbaar ook veel studie van het Vlaamsche land in zijn verleden en heden en van Gezelle's leven en streven, arbeiden en lijden vóórgegaan. Wat dit betreft, is zou- wel van zijn werken als van de literatuur over hem met zorg kennis genomen.

Daarbij heeft Mej. KUYPER in de gelukkige omstandigheid verkeerd van, toen zij eenmaal in België was, te worden opgenomen in den kring der twee broeders VERRIEST en hun zuster GABRIËLLE, de beste vrienden van Gezelle. Bij GABRIËLLE, die gedurende bijna geheel haar Vlaamsche reis, naar zij schrijft, »mijn goede engel is geweest», heeft ze te KORTRIJK, ook Guido's lief en geesteskind CAESAR GEZELLE ontmoet.

'n Bedenklijk gevolg van deze omstandigheid is wel, dat het boek, als bijdrage tot de kennis van de Vlaamsche beweging op literair gebied, inzonderheid wat Gezelle's aangaat, — op p. 72 heet het: »Hij werd erkend te zijn de grootste dichter, dien Nederland, na Vondel, heeft voort- gebracht», — wat eenzijdig is uitgevallen. Maar daar tegenover staat, dat het, ook als gevolg van die omstandigheid, een ware schatkamer van intieme, van elders minder of heel niet bekende bijzonderheden omtrent Gezelle is geworden. Zeker, uit dit boek spreekt naast krachtige geestdrift vóór, wat ik zou willen noemen, gemis van kritischen blik op het onderwerp.

Maar een boek als dit reken ik dat juist als een deugd aan.

Men dient toch hier rekening te houden met de bedoeling, die de schrijfster er mee heeft.

IN HET LAND VAN GUIDO GEZELLE is vrouwen- werk.

Het werk eener nog jonge vrouw van tempe- rant, die beziel door haar onderwerp, dat haar 'n harte-zaak is geworden, als voor »de goede zaak», haar lezers zoekt te »winnen».

Ware het geschreven door een man van rijpen leeftijd, die er het »wetens» van zijne mede- menschen mee bedoelde te verhelderen en te verrijken, het gemis van kritischen blik op zijn onderwerp, zou hij hem zeker meer dan een »bloot gemis» zijn; het ware eel gebrek, dat hem zijn doel deelrijk zou doen missen.

Maar een vrouw, die met haar boek wil »winnen», — en, naar het mij voorkomt ligt dit, naast schoonheids-ontroering geven, meer op den weg der vrouw dan te willen »leeren», — kan dien kritischen blik missen als alle andere haar geestdrift bekoelende dingen. En zoo zij hem, wat de vrouw vrij zeldzaam overkomt, al beris- t, zal zij, om met haar werk het doel niet deelrijk te missen, wel doen met dien kritischen blik toch niet te gebruiken.

Het is dan ook op grond rijner vaste overtuiging, dat dit boek het 'n doen zal; dat het met zijn bekoorlijkheid van echt vrouwelijk en voor alle propaganda-maken zoo omnisbaar, ongebreidelde enthousiasme, zal »winnen», dat ik het juist omdat het zoo onkritisch is, zoo goed vind.

Tik ben Mej. KUYPER dankbaar voor dit haar boek.

Dankbaar voor wat zij er mee door heeft laten genieten, van al dat heel intieme uit Gezelle's leven.

Dankbaar ook voor dat zinnetje op p. 115: »Ik voor mij begrip nooit, dat men altijd anti- thesen zoekt, en zoo weinig de mogelijkheid van syntheses aanneemt».

En voor dit zinnetje ook daarom dankbaar, wij zij in dit haar werk toont de mogelijkheid eener synthese niet alleen aan te nemen, maar ook te willen bevorderen tusschen »het oudere» en »nieuwere» op het gebied der Nederlandsche belletrie.

Om wat ik hier op het oog heb duidelijk te maken, zal ik mij gaarne de moeite getroosten even af te schrijven wat IN HET LAND VAN GUIDO GEZELLE op p. 72 te lezen geeft:

Zij heeft het daar over het eerste bekend worden van Gezelle ten onzent in het jaar 1901 en dan zegt zij:

»Toen Gezelle in Holland verscheen, stond het letter-levend Holland'sch publiek in twee vijandige kampen tegenover elkander. Het ene deel kleemde zich krampachtig vast aan de oude verzen in den trant van Beets en De Costa, vooral omdat de inhoud der verzen christelijk was, en bekampte het andere deel, dat die verzen afkeurde om den vorm, en zelf verzen voortbracht, die, hoe schoon van vorm dan ook soms, niet uit het Evangelie, maar uit de Revolutie waren. Die kloof tusschen het con- servatieve Christelijke deel, en het vooruitstre- vende anti-Christelijke deel, scheen onoverbrug- baar.» Uw verzen zijn geen verzen, de vormen zijn leelijk, ge weet niet wat schoonheid is,» riep het anti-Christelijke deel. »Uw gedachten zijn overchristelijk, uw vormen zijn pantheistisch. Ge verkracht de taal, ge verfigt, de ziel van ons volk», riep het Christelijke deel.

Achter dit: »pantheistische vormen» zou ik, wijl het mij geen gedachte aanbiedt, geneigd zijn een ? te zetten. Maar Mej. Kuyper zegt het zelf niet, doch zegt alleen, dat anderen het riepen.

Zij gaat dan aldus voort:

»In het heet van dien strijd kwam als een openbaring, Guido Gezelle. Hij was een kunst- naar, een kinderlijk geloovige en dicht bij de gratie Gods. Hij verenigde zuiver-Nederlandsche schoonheid van vorm met Christelijke zuiverheid van inhoud. En de elkander bekampende Hol- landers staakten een wijle »hun wild geraas» en luisterden naar de wondere schoonheid van de zangen van den Vlaamschen priester-dichter Guido Gezelle».

Van harte wensch ik, dat wat de geachte schrijfster in dit opzicht met IN HET LAND VAN GUIDO GEZELLE wil, haar ook zal mogen ge- lukken; dat zij door dezen »christelijk-nieuwere» ook onder ons publiek meer bekend te maken, de tegenstelling tusschen »oudere» en »nieuwere» op het gebied der fraaie letteren, die voor velen onder ons nog altijd een it, als van »goed en slechts of »wit en zwart», zool niet opheffen, dan toch verzachten zal.

Laat mij aan deze bespreking van Mej. KUYPER's boek nog toevoegen, dat zij veel minder dan in vroegere werken, er zich in te buiten gaat aan dogmatiseeren betoog; dat zij er in toont de kunst te verstaan van prettig te vertellen, en ook, ik denk hier onder meer aan haar beschrijving van het Guldensteden-fest, de vaardigheid om het door haar gezene levendig weer te geven.

Ik kan dit over het geheel frische, bezielde en bezielende werk met een opricht gemoed ter lezing aanbevelen.

Uit de Pers.

De *Waarheidsvriend* geeft een beschouwing over den Godsdienst, waarvan we het slotartikel hier overnemen:

In de hoogere kringen staat het veelzins met de religie niet gunstig.

Oog en hart staat daar open voor weelde, nit- spanning, eere en aardse heerlijkheid.

Het kleed der mode en de sport van het seizoen neemt alle attentie in beslag. Bal en receptie laat voor andere dingen geen plaats. Diner en jacht partij doet dag en nacht de gedachten in be- weging zijn.

Green wonder, dat spoedig in een roes van weelde en singenot, de ziel des rijken totaal onaandoen- lijk is geworden voor aangelegenheden van gees- telijken aard.

Neen, niet allen zijn zoo. Zeker niet! Er zijn gunstige uitzonderingen. Maar helaas! moeten we ook hier zeggen: die uitzon- deringen bevestigen den regel.

In de wereld van den adel, in de kringen van de geleerden, in de omgeving van de aanzienlijken is geen plaats voor den godsdienst.

Godsdienst en adel passen niet bij elkaar. Gods- dienst en wetenschap is niet te rijmen.

In de paleizen te knielen voor God, gaat niet. De godsdienst is zoo burgerlijk bekrumpe!

Verbeeld u een adellijk heer die in den Bijbel leest: een baronesse die bidt; een geleerde die naar de Kerk gaat.

Dat gaat toch niet!

Men mag toch van iemand van adel, van een geleerde, van een overheidspersoon niet vergen dat hij leeft als een burgerman!

Neen, zulke menschen passen 's Zondags in een rijtuig, op de renbaan te Bussum, op een gala- voorstelling in den Franschen Schouwburg.

En zoo zijn allen tegen dien Eénen, die allen gemaakt heeft en over allen Zijne zon nog doet opgaan, om allen voor te komen met de aanbieding Zijner genade in Jesus Christus.

Neen — men kent God niet. Men vraagt niet naar Hem.

Misschien is de godsdienst alleen goed voor iemand die uitgeleefd is en bang is om te sterven. Dan aan godsdienst te doen, lijkt nog niet zoo dwaas.

Wat een grof materialisme, bij de arbeiders, bij de middenstanders, in de hoogere kringen!

Najagen van de dingen die beneden zijn, die het oog bekoren, die 't vleesch streelen.

Dit is de religie van onzen tijd.

't Evenwicht tusschen ziel en lichaam, tusschen geest en stof, tusschen bemel en aarde is verbroken.

En de mensch, door God geschapen, wij zonder God door de wereld gaan — om schipbreuk te lijden op de levenszee en in de eeuwigheid aan te landen op een plaats van ellende, waar de rijk- man uit de gelijkenis, uitriep: Och, dat mijn broeder Gods Woord ter hand mochten nemen en naar uitgaan van dat Woord mochten leeren, eerst te zoeken het Koninkrijk Gods, waarbij de goddelijkheid zal geopenbaard worden als de be- loften te hebben voor het tegenwoordige en het toekomstige leven!

De mensch kan niet zonder God. Hij kan niet zonder godsdienst. En waar men den mensch 'n godsdienst toch heeft afgewonnen, door het roepen: »er is geen God», daar is de mensch in 'n natu- ur zoo diep ellendig gemaakt, dat geen pen het kan beschrijven.

Onze arbeiders, die zonder religie willen leven, zijn zoo diep te beklagen. Onze middenstanders, onze hoogere kringen zijn zoo diep ongelukkig.

En het wordt gevoeld en uitgesproken. Er is een leegte in alle kringen. Er is een geest van teleurstelling. Men voelt, dat men niet leven kan van grof materialisme en koud intellectuaal- me. Men heeft iets noodig dat verwarmen, dat ver- zigden kan. En men grijpt weer naar de religie, naar den godsdienst, om daar vrede te vinden voor het hart, dat zoo moede is, voor den geest die is uitgeput.

Toch weer godsdienst!